

A "joviális öregúr" és a "kedves vidéki néni" ^[1]

Nyikita Szergejevics Hruscsov és felesége látogatása a Magyar Optikai Műveknél

„Nagytakarítás, festés, mázolás de csak a megjelölt útvonalon [...] Kopott gépek, falak egyik oldala, vendégek felé eső oldal lett lefestve. Csak a szép és jól!” Nyikita Szergejevics Hruscsov és felesége 1964. április 8-án Magyar Optikai Műveknél tett látogatásáról egy kézzel írt forgatókönyv-változat és fotóalbum tanúskodik. Számos, a korra jellemző információt tudhatunk meg a lázas előkészületi munkák, majd a látogatás leírásából, a korra oly jellemző propagandisztikus fotók illusztrálásával.

Bevezetés

Nyikita Szergejevics Hruscsov - a Szovjetunió Kommunista Pártja Központi Bizottsága első titkára, a Szovjetunió Minisztertanácsának elnöke - és felesége, Nyina Hruscsova a párt- és kormányküldöttséggel együtt 1964. április 8-án egy háromnapos hivatalos látogatás keretein belül meglátogatta a Magyar Optikai Műveket.

A szocialista állami vállalat jogelődje - egyben a *Süss Nándor* által, 1900-ban alapított magánvállalat jogutóda -, a Magyar Optikai Művek Rt. a Horthy-korszak egyik legjelentősebb optikai- és finommechanikai cége, kiemelt hadiipari üzeme volt. A háború utáni államosítás során szovjet-magyar vegyes vállalként működött és a Szovjetunióból érkezett igazgatók vezették a céget. 1952-ben került 100%-osan a magyar állam tulajdonába. A hatvanas években már sokszorosan kitüntetett élüzem, és - a Gamma Művek mellett - az optikai és finommechanikai iparágazat „csúcsvállalata” volt.

[Képgaléria megtekintése](#) ^[2]

Hruscsov és felesége látogatásról készült az itt közölt fotóalbum , illetve a vállalat számára egy 5-7 perces dokumentumfilm is. Az utóbbi hangosítása Hruscsov októberi puccszerű leváltása miatt már nem történt meg (a film a Magyar Országos Levéltárnak átadott történeti értékű iratanyag részét képező vállalat-történeti filmkópiák között nem is található meg!). A fényképalbumban viszont benne maradt egy kézzel írt forgatókönyv-változat, valamint egy háromoldalas, dátum és aláírás nélküli feljegyzés. Ezt a feljegyzést feltehetőleg a film elkészítésével megbízott személy írhatta, ami fontos kiegészítő információkat nyújt a látogatás előkészítéséről, a fogadásról és a munkásgyűlésről, valamint Hruscsov személyéről. A látogatás főbb eseményeit egyrészt az albumban elhelyezett, az 1964. április 9-i *Népszabadság*ban megjelent hivatalos összefoglaló alapján, másrészt - egyfajta ellenpontozásként - az említett feljegyzésből átemelt és a látogatás összefoglalójába beszúrt egy-két sornyi terjedelmű, személyes hangvételű megjegyzések együttes közreadásával ismertetem.

Forrás

A látogatás főbb eseményei

1. A főépület bejáratához fél tizenegy után érkeztek a vendégek: a szovjet küldöttség mellett *Kádár János* - a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága első titkára, miniszterelnök - és felesége, *Tamáskó Mária*, *Gáspár Sándor* a fővárosi pártbizottság első titkára, *Komócsin Zoltán* a *Népszabadság* főszerkesztője, akiket - üdvözlésképpen - egy-egy virágcsokorral ajándékoztak meg a vállalatnál dolgozó fiatal „munkás lányok”. A fogadóbizottságot *dr. Horgos Gyula* kohó- és gépipari miniszter és *Posch Gyula* vezérigazgató, valamint a kerületi és vállalati pártszervek és társadalmi szervezetek vezetői alkották.

A feljegyzés írója szerint Hruscsovot *szeretettel* várták a dolgozók, mert *jó híre volt*. Igaz utána rögtön meg is jegyezte *56-os dolgait nem tudtuk*. Ez után, a hruscsovi enyhülés hatására a hétköznapiakban megjelenő változásokra utalt, szinte csak címszavakban: *XX. kongresszus - Sztálin - változás, Demagóg szónoklatok - lazultak, 1963 - útlevelel, külföldi utak kocsiival, Határok, sorompók felnyitkák, szabad mozgás...*. *Ezt csak mi idősek tudjuk értékelni*. Hruscsovról pedig a következő rövid jellemzést írta: *Modern öltözködés, kalap, Joviális - kedves öregúr, humoros volt, Felesége: Nyina kedves vidéki néni*.

2. Ünnepi ülés a vállalati pártbizottság tanácsstermében: itt először a vezérigazgató tartott egy hosszabb köszöntőt, amiben a vállalat történetét, illetve a MOM gyártmányprofilját és saját fejlesztéseiket ismertette; másodikként a vállalati pártbizottság titkára következett, aki a gyárnak a szocialista versenymozgalomban elért eredményeiről beszélt, és beszámolt az első negyedéves tervfeladatok teljesítéséről. Ehhez a beszámolóhoz kapcsolódik az üzemlátogatás legkínosabb pillanata - amit a hivatalos összefoglalóból is megismerhetünk - ugyanis a párttitkár az exportadatoknál jelentkező 4%-os lemaradást - részben - egy meg nem nevezett külföldi ország késett beszállításával magyarázta. Hruscsov azonnal reagált: *A tapintatos fogalmazásból arra következtetek, hogy valamelyik szovjet gyár maradt adós*. (A feljegyzés szerint Hruscsov még egy ironikus megjegyzést is hozzá fűzött az előző mondatához: *Nézzenek a miniszter elvtársra, piros, mintha sündisznót nyelt volna! Az igazgató menteni akarva a helyzetet, rögtön válaszolt Hruscsovnak: Valóban egy motorfélért nem szállítottak le időre, de már rendeztük is a problémát*. Hruscsov azonban nem tárgyalt a témától: *Ne igyekezzen enyhíteni a felelősséget, hiszen ha valamelyik gyár nem szállít pontosan, azzal dezorganizálja egy másik üzem munkáját. Odahaza majd végére járunk a mulasztásnak*.

Azt viszont csak a feljegyzés írójától tudjuk meg, hogy az ügy megemlézése „melléfogás” volt. Ugyanis az említett motorok időben megérkeztek a gyárba és nem volt lemaradás a tervezett exportadatoknál sem. A félretájékoztatót párttitkár, illetve a téves adatot közlő személy későbbi sorsáról nincs adatunk.

3. Az ülés végén kölcsönösen megajándékozták egymást a vendéglátók és a vendégek: Posch Gyula vezérigazgató a vállalati kultúrház üvegre csiszolt képmását és egy utazó ébresztőórát adott át a delegáció tagjainak, Hruscsov ezeken kívül még egy távcsövet is kapott, amit megköszönt és megjegyezte, hogy: *Majd egy vadászat alkalmával ellenőrzöm a minőségét*. Utána pedig ő nyújtott át egy szovjet gyártmányú fényképezőgépet a vezérigazgatónak, azzal hogy: *Ennek a szovjet terméknek pedig a gyár igazgatója legyen a MEO-sa*.

4. Üzemlátogatás a gyár finomforgácsoló részlegébe, finomoptikai műhelyébe és a geodéziai szerelőműhelybe: az üzemegységek gyártósorai és az új fejlesztésű termékek bemutatása közben Hruscsovnak ismét sikerült megmutatnia személyiségének kedélyes, ironikus oldalát. Ugyanis az egyik speciális alumíniumöntvény kifejlesztése kapcsán a műhelyben dolgozók lelkesen magyarázták, hogy a kísérleteket egy magyar mérnök szovjet feleségével együtt végezte, mire az SZKP első titkára megjegyezte: *Lám, milyen gyümölcsöző lehet, az ilyen közvetlen szovjet-magyar együttműködés*. Majd a látogatás végeztével a két pártvezető kézzel fogva látta el a *Szocialista munka műhelye* címmel frissen kitüntetett finomforgácsoló részleg brigádnaplóját.

A látogatásra kijelölt műhelyekben és részlegekben végzett előkészületi munkák minőségéről a személyes beszámolókból kapunk a korra jellemző információt: *Nagytakarítás, festés, mázolás, de csak a megjelölt útvonalon..., Kopott gépek, falak egyik oldala, vendégek felé eső oldal lett lefestve.; Csak a szép és jó!*

5. Munkásgyűlés a vállalat udvarán: egy úttörő fiú orosz nyelvű köszöntője és Posch Gyula vezérigazgató megnyitó szavai után következtek a pártvezetők beszédei. Kádár a MOM vezetőségének és dolgozóinak munkájában megnyilvánuló szocialista öntudatot dicsérte, amely egyszerre tartja szem előtt a termelékenység szinviszonal növelésének és a gazdaságosságának az elveit; illetve a hosszú távú szovjet-magyar együttműködés fontosságáról beszélt. Végül

biztosította a munkásokat arról, hogy a pártvezetés elsődleges célja a termelési eredmények eléréséhez szükséges társadalmi és gazdasági háttér fenntartása, a megfelelő munkakörülmények kialakítása. Hruscsov beszédében először a kapitalista és szocialista országokban élő munkások helyzetének és az ebből fakadó munkamorálnak a különbségét taglalta. Majd a szovjet-magyar gazdasági együttműködés sikerességét dicsérte, amelyet a Magyar Optikai Művek működése is jól példáz. Beszédének végén a MOM termékeinek minőségével kapcsolatban a nagy nyilvánosság előtt is hangzott az a véleményét, hogy a megfelelő minőségű gyártmányok előállításának elengedhetetlen feltétele a kereskedelmi szerződések maradéktalan betartása, amely alól a szovjet vállalatok sem kivételek. Ígéretet tett arra, hogy felelősségre vonják a vállalattal szerződést kötött szovjet cég vezetőit, akik nem határidőre szállították le a szükséges alkatrészeket. A gyűlés záróakkordjaként átadták a vállalat kollektívájának a szovjet delegáció ajándékát - egy hófehér Lenin-mellszobrot. A látogatásról készült utolsó felvétel pedig már Hruscsov búcsúintégetése a tribünről.

A kéziratos feljegyzésben a nagygyűlés - már-már hisztérikus légkörű - előkészítéséről olvashatunk: a díszemelőnyzt az asztalos üzemben készítették 20 fő részére, amely a rajta majdan elhelyezkedő személyek biztonsága miatt *10x-es biztonsággal* épült meg, sok köbméter faanyag felhasználásával. A túlbiztosítás ellenére is folyamatosan aggódtak a stabilitása miatt: *istenem, nehogy összedőljön*, ezért a látogatás napjára olyan masszív szerkezetet sikerült felépíteni, hogy még egy T30-as tank is rámehetett volna. A szerző még röviden utal arra is, hogy a több ezer fős gyűlésre kirendelt biztonsági emberek ebben az esetben nem az ablakokban helyezkedtek el, hanem a környező épületek lapos tetőit töltötték meg.

Az incidens nélkül lezajlott látogatás befejeztével a délután folyamán elhagyta a gyár területét a szovjet és a magyar párt- és kormányküldöttség, és a másnapi - Kisstadionban megtartott - magyar-szovjet barátsági nagygyűlés után utazott vissza a Szovjetunióba a hruscsovi delegáció.

MOL XXIX-F-291-a 190. doboz (Magyar Országos Levéltár, Magyar Optikai Művek Általános iratok 190. doboz).

Címkék:

[Hruscsov](#) ^[3]

[SZKP](#) ^[4]

[MOM](#) ^[5]

[Népszabadság](#) ^[6]

Kiadás: 6. évfolyam (2006) 1. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/politika/a_jovialis_oregur_es_a_kedves_videki_neni.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/politika/a_jovialis_oregur_es_a_kedves_videki_neni.html

[2] https://www.archivnet.hu/././galeria_pop.php%3Fga_id%3D66

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/hruscsov>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/szcp>

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/mom>

[6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/nepszabadsag>